

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

ЗБІРНИК ТЕЗ

III ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ

**"ДИТИНА У ТРИВОЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
РОЗВИВАЛЬНІ І ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ПРАКТИКИ"**

31 ТРАВНЯ - 1 ЧЕРВНЯ 2021 РОКУ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ
«ДИТИНА У ТРИВОЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
РОЗВИВАЛЬНІ І ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ПРАКТИКИ»
31 травня – 1 червня 2021**

УДК 37.013:364 (477)

(043.2)

П 27

Друкується за ухвалою Вченої ради факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №14 від 28.05.2021 року).

Дитина у тривожному середовищі: розвивальні та відновлювальні практики: Збірник тез (31 травня – 1 червня 2021 року, Київ) / за ред. О. В. Чуйко. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. – 130 с.

Рецензенти:

О. І. Власова – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології розвитку факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

А. М. Львовичкіна – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної роботи факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Редакційна колегія:

Данилюк І. В., доктор психологічних наук, професор

Максимова Н.Ю., доктор психологічних наук, професор

Чернуха Н. М., доктор педагогічних наук, професор

Чуйко О. В., доктор психологічних наук, професор

Байдарова О.О., кандидат психологічних наук, доцент

Збірник містить матеріали, присвячені дослідженню проблеми соціальної, правової, психологічної, фізичної безпеки дитини. Науковці і практики висвітлюють питання шляхів створення та підтримки комфортного і дружнього до дитини середовища. Представлені розробки будуть корисні фахівцям соціальної роботи та соціальної педагогіки, управлінцям освітянської та соціальної сфер, представникам недержавних громадських організацій, студентам і аспірантам галузі «Соціальна робота», усім, хто цікавиться інноваційними теоріями та практиками в галузі захисту дитинства.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021

ЗМІСТ

Тетяна Алексєєнко

Проблема безпеки і підліткових суїцидів у просторі медіанасилля
й маніпуляцій 6

Анна Аязбаєва

Мобільність дитини у соціальному середовищі 9

Ірина Бодрова

Вплив гіпермедіатизації суспільства на професійне самовизначення індивіда 11

Анжела Борщевська

Адиктивна поведінка підлітків в контексті тривожної реальності..... 14

Наталія Булатевич, Олена Селезньова

Вплив стосунків з батьками на особливості прояву шкільної тривожності підлітків 17

Марина Васильєва-Халатнікова

Соціально-педагогічні практики у сучасному інклюзивному просторі: реалії
та перспективи 21

Євгенія Гладишко

Перешкоди на шляху реадізації антибулінгової політики щодо створення
Безпечного освітнього середовища 24

Анастасія Голотенко

Кар'єрне консультування підлітків та молоді як технологія формування
кар'єрної компетентності 27

Ольга Горбачевська

Використання медійних ресурсів в організації культурно-дозвілєвої
діяльності дітей дошкільного віку 30

Цзяхан Дун

Соціальні мережі у контексті соціокультурної адаптації іноземних студентів 33

Ольга Кіз

Депривація у батьківській сім'ї як загроза щасливому дитинству 36

Оксана Кікінеджи

Егалітарне шкільне середовище: простір безпеки, підтримки та розвитку сучасної
дитини 40

Олександра Козловська

Вплив хатха-йоги на психоемоційний стан особистості 43

Олена Кравченко

Моделі реабілітації співзалежних від алкогольної адикції осіб в США 46

Наталія Максимова, Юлія Красілова Умови підвищення ефективності профілактики булінгу серед підлітків	48
Лілія Мелашко, Ірина Суровцева Творення безпечного та дружнього до дитини середовища - успішний розвиток закладу освіти	50
Людмила Меленець Базовий компонент дошкільної освіти про компетентність дитини в безпечній поведінці	52
Валентин Молодиченко, Наталія Молодиченко Інтерактивні технології в процесі формування гуманістичного шкільного середовища	56
Алла Москаленко Безпечне освітнє середовище як педагогічний феном	59
Юлія Муравська Елементи сенсорної інтеграції у корекції тривожності	62
Дарія Палатна Інструменти макропрактики соціальної роботи для розвитку соціальних послуг в громадах	66
Ольга Потонська, Олена Власова Вплив дитячих страхів на особливості організації емоційної сфери дорослої людини (аспект тривожності)	70
Лариса Рень Профорієнтаційна робота з учнями у діяльності соціального педагога	73
Тетяна Семигіна «Нічого для нас без нас»: врахування позиції батьків та дітей при розробленні освітніх програм із соціальної роботи	76
Альона Слабковська Безпечне середовище усиновленої дитини	79
Ольга Столярик Підтримувальні практики у соціальній роботі зі сім'ями, що виховують дітей з аутизмом	81
Марина Ткаченко Інклюзія в родині. Роль дитячо-батьківських відносин у корекції тривожності	84
Сергій Товщик Психологічна безпека дитини в медіапросторі	87

Людмила Токарук Позитивні та негативні аспекти впливу комп'ютерних ігор на освітню діяльність дітей із особливими освітніми потребами	90
Олександр Тохтамиш, Дарія Манова Соціально-педагогічна профілактика батьківсько-дитячих конфліктів	93
Олександр Тохтамиш, Ганна Неделкова Застосування засобів арт-терапії у зниженні тривожності та агресії у дітей з порушенням мовленнєвого розвитку	96
Ольга Третяк Інфо-медійна грамотність як компонент безпеки для учнів початкової школи	99
Юлія Удовенко Представництво найкращих інтересів дитини в діяльності соціального педагога	102
Бовен Цінь Безпечна соціалізація дитини у сучасному суспільстві	105
Надія Чернуха, Леся Рут'ян Дружнє до дитини середовище в громаді: соціально-педагогічні аспекти	108
Олена Чуйко, Влада Марчук Запит на онлайн соціально-педагогічні послуги для підлітків та молоді	112
Олена Чуйко Сучасний соціальний педагог: зміст і функції діяльності у освітньому закладі	115
Софія Шароніна Проблема домашнього насильства відносно дитини	119
Валентина Шкуро Принципи забезпечення інклюзивності та доступності дитячих майданчиків	122
Інна Щербак Реінтеграція дітей-вихованців з закладів інституційного догляду	125
Ірина Ясточкіна Соціальні проблеми дітей та молоді	128

Ольга Третяк , кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Інституту післядипломної освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка

Інфо-медійна грамотність, як компонент безпеки для учнів початкової школи

Віртуальний простір все більше стає невід'ємною частиною соціального життя сучасних дітей та молоді, Через безперервні потоки інформації, ми спостерігаємо постійне збільшення впливу медіа на формування світогляду підростаючого покоління. В умовах збільшення кількості інформаційних технологій, які кожного дня потрібно обробляти звичайній людині, актуалізується необхідність формування критичного сприйняття інформації суб'єктами навчання. Ризики, пов'язані з недоліком інфо-медійної грамотності громадян, обов'язково виявляється в різних негативних наслідках. Відтак перед освітянами постає гостра потреба у впровадженні інфо-медійної грамотності, як компоненту безпеки для учнів початкової школи.

Медійно-інформаційна грамотність, за концепцією ЮНЕСКО, об'єднує три взаємопов'язані комплекси компетенцій – інформаційну грамотність, медіаграмотність і технологічну /цифрову грамотність [2].

Така специфічна здатність отримала назву інфо-медійна грамотність, що є одним із необхідних компонентів сучасного громадянина, який через свою суспільну думку та вчинки впливає на розбудову держави та суспільства [5].

Останнім часом цьому питанню велику увагу приділяють сучасні вчені та практики, зокрема проблемі вихованням у дітей молодшого віку культури споживання медіа продукції досліджувала Семеняко Ю.Б. Зелінська Н.В. детально аналізує логічну культуру медіа продукту. Ширше дефінує поняття «медіапродукція», як різновид впливу на особистість. Учені одноставно підкреслюють важливість вікового розвитку молодших школярів як періоду щирої зацікавленості, схильності до наслідування.

Особлива місія відводиться Новій українській школі у підготовці людини до подальшого життя. Це дуже відповідальне завдання. І особлива роль тут відводиться початковій школі, бо саме вона закладає підвалини навчання в середніх та старших класах, дає алгоритм дій на всі шкільні, а часто взагалі на всі роки. Переступивши вперше поріг школи, діти відчувають оточення нової інформації: нові поняття, терміни, букви, числа... Як же діяти вчителю, щоб його вихованці, не відчуваючи дискомфорту та напруження, здобували та успішно засвоювали нові знання? Саме у початковій школі прищеплюється любов до навчання, навички роботи з медіа, реакції на різні типи повідомлень. Навчальні предмети початкової

загальної освіти спрямовані на соціалізацію особистості молодших школярів, їхнє патріотичне і громадянське виховання. Ключовим поняттям інфо-медійної освіти є критичне мислення – це комплекс усвідомлених дій і навичок, які використовуються для оцінювання інформації: достовірна вона, чи містить маніпуляції.

Інтеграція тематики інфо-медійної освіти скерована на досягнення цілей середньої освіти, сформульованих у концепції «Нової української школи», і зокрема на розвиток критичного мислення.

Зміст початкової освіти вирізняється інтеграцією і формуванням практичних навичок, що дозволяє врахувати особливості молодших школярів, забезпечувати баланс емоційної, інтелектуальної, духовної, соціальної, фізичної сфер життя, побудувати навчання дитини навколо формування в неї трьох орієнтирів: «відчуваю», «думаю» та «дію» завдяки використанню різноманітних організаційних форм навчання та компетентнісного підходу.

Недостовірна інформація, розвиток агресії й жорстокості, розпалювання міжнаціональної ворожнечі, нівелювання родинних цінностей, гонитва за матеріальними благами, що ототожнюються з життєвим успіхом, – ось далеко не повний перелік тих загроз, з якими стикаються діти, користуючись медійними засобами.

Необхідно навчити дітей молодшого шкільного віку сприймати мережу як інструмент пізнання і можливості підтримки контактів, поводитись у ній активно, ефективно, безпечно, культурно та з користю для свого розвитку. Найбільш відомими мережами, в яких спілкується більшість населення, у тому числі українців, є Facebook, Twitter, Live Journal, You Tube, «ВКонтакте» та «Однокласники». Саме тому розвиток інфо-медійної грамотності та медіакультури є нагальною вимогою суспільства, зокрема для формування морально-етичних якостей та громадянської позиції учнів початкової школи.

Враховуючи те, що вчителів тепер надається більше свободи при плануванні освітнього процесу з метою реалізації програм та забезпечення цілісної системи знань, умінь і ставлень, спрямованих на формування ключових компетентностей і наскрізних умінь, він може проводити раз на тиждень так звані тематичні дні, присвячені розвиткові критичного мислення, удосконаленню вмінь досліджувати довкілля, дослідницько-пізнавальним проектам, екскурсіям, формуванню інфо-медійної грамотності або іншим навчальним потребам, що дозволяє забезпечувати якість освітнього процесу.

Сьогодні інфо-медійна грамотність має бути спрямована на забезпечення цілісної підготовки дітей і молоді до життя в інформаційному суспільстві. Нині процес формування й розвитку особистості відбувається не тільки на уроках, а й під впливом медіа – у сучасному медіа середовищі.

Наше завдання – навчати дітей критично ставитися до інформаційних повідомлень, розрізняти подію й ставлення, виховувати здатність розуміти реальність. Ми ніяк не зможемо будь-яку інформацію фільтрувати за дітей, але якщо вони засумніваються, не повірять відразу новій інформації, а ще й перевірять її, то це буде перемога. За висловом Герберта Маршала Маклюєна, одного з засновників медіаосвіти «Ви повинні бути грамотними в незліченних медіа, щоб бути дійсно «грамотними» в цей час» [1, с. 10].

На думку Метью Ліпмана засновника Інституту з питань розвитку філософії для дітей при Монтеклар коледжі, критичне мислення є «вмілим відповідальним мисленням, що дозволяє людині формулювати надійні вірогідні судження, оскільки воно: ґрунтується на певних критеріях; є таким, що само коригується; впливає з конкретного контексту» [4, с. 74].

Вміння критично мислячої людини: оцінювати надійність джерел інформації; виділяти необхідну інформацію та обробляти її; аналізувати та оцінювати власні чи чужі висловлювання, припущення, висновки, аргументи, гіпотези, переконання; ставити запитання з метою одержання точнішої інформації або її перевірки; розглядати проблеми з різних точок зору та порівнювати різні позиції і підходи при їх вирішенні; висловлювати власну позицію, влучно обирати мовленнєві засоби для побудови висловлювань; приймати обґрунтоване рішення [4, с. 74].

Медіа потужно й суперечливо впливають на освіту молодого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання.

Батьки недостатньо контролюють візити дітей в Інтернет-мережу, не враховуючи сумну статистику, яка свідчить, що 20% дітей у світі стає жертвою певної форми насильства [3].

Безконтрольний доступ до Інтернету може мати негативні наслідки для дитини. Діти молодшого шкільного віку використовують Інтернет не лише вдома, а й у друзів та у школі. Діти від 7 до 9 років вже можуть розуміти побачене, але ж не всі володіють достатніми навичками, щоб об'єктивно оцінювати істинний сенс одержуваної інформації, який пропонує Інтернет.

Вчені не залишають поза увагою того, що і самі діти часто виступають у ролі віртуальних агресорів, спрямовуючи насильницькі дії проти власних ровесників. Отже, інформаційні технології породили серед сучасних дітей та молоді новий тип насилля – віртуальний. Відтак постає гостра потреба у проведенні дослідження зіткнення учнів з проявами кібербулінгу та розвитку інфо-медійної грамотності, одне з головних завдань якої полягає в запобіганні вразливості людини до медіанасильства і медіаманіпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіа залежності.

Проблеми психологічного і фізичного насильства, які раніше були тільки в соціальному середовищі, перейшли в віртуальну. На перший погляд здається, що форма такого цькування

нешкідлива. Але відмінності кібербулінгу і традиційного реального булінгу обумовлені особливостями Інтернету: анонімністю, наявністю широкої аудиторії, можливістю робити нападки 24 години на добу, можливістю фальсифікації. В даний час проблема насильства в Інтернеті набуває своєї актуальності в зв'язку з тим, що під загрозою знаходиться психологічне здоров'я дітей.

Перед вчителями початкової школи постає важливе завдання навчити підростаюче покоління розуміти медіаінформацію, мати уявлення про її механізми та наслідки впливу.

Забезпечити надійний захист дітей в Інтернеті ще складніше, ніж у реальності. Для створення безпечного спілкування дітей та молоді в Інтернет середовищі потрібна практичне поєднання зусиль держави, соціальних інститутів, громадськості, правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Волошенюк, О., Мокрогуз О. Батьки, діти та медіа: путівник із батьківського посередництва. Київ: ЦВП, АУП. 2017. 79 с.
2. Медійна та інформаційна грамотність кожного і для всіх URL: <https://pon.org.ua/novyny/8281-medyna-ta-nformacynagramotnst-kozhnogo-dlya-vsh.html> (дата звернення 28.05.2021)
3. Найденова Л. Кибербуллинг: опасное виртуальное «быкование» URL: <http://psyfactor.org/lib/cyber-bullying.htm>. (дата звернення 28.05.2021)
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2017. 206 с.
5. Шарова Т.М., Шаров С.В Інфо-медійна грамотність для освітян: огляд онлайн курсів на платформі Prometheus URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/9.1/27.pdf> (дата звернення 28.05.2021)

Юлія Удовенко. кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Представництво найкращих інтересів дитини в діяльності соціального педагога

Законом України «Про охорону дитинства» унормовано та регламентовано поняття «забезпечення найкращих інтересів дитини», що визначається як дії та рішення, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної, етнічної